

**Inkluderende barnehage – og skolemiljø
2. regionale samling PULJE 3 - Bodø 29.10.2019**

Å se barnet/eleven innenfra

**PPT sin betydning i IBSSM –
satsningen**

**Tonje Liland
PPT Indre Salten**

Del 1:

- Bakgrunn for arbeidet med «Se barnet/eleven innenfra»
- Budskapet viktig! Hva har vi lært av prosjektet, bøkene og mulighetene vi har!
- Gode relasjoner og trygge læringsmiljø for alle barn

Del 2:

- PPT sin betydning i IB SM – satsningen i det forebyggende arbeidet i barnehage og skole

Summeoppgaver, noen praksisfortellinger og filmsnutter

«Det hjelper ikke å si fra, de gjør ikke noe uansett» (Odin 13 år)

«Når vi vet hvilken kraft som ligger i å gi hverandre gode ord, kunne vi godt benytte oss av det enda oftere. Ros gir oss selvtillit. Oppmuntring gir oss mot» (HMK Harald)

(NOU 2015:2 Å høre til – forord av A. Djupedal)

Prosjektplanen for Innsatsområde

- Sammendrag kunnskapsgrunnlag
- Organisering og forankring

Prosjektgruppe: Enhetsledere, PPT – ressurspersonene og skolefaglig rådgiver/TIMS

Utvidet prosjektgruppe: Prosjektgruppe + rektorer og styrere

Knyttes til andre prosjekter:

- Strategiplan for skolene, Lærernes etiske plattform, Ledelse i barnehagen, Det er mitt valg, På skolen hver skoledag, Kraft i Fauskeskolen

Mål

Kapasitet = kompetanse (kunnskap og erfaring) + motivasjon + inkluderende utøvelse

- ✓ Alle ansatte skal **øke sin kapasitet** slik at alle barn og elever får et godt og inkluderende læringsmiljø der de trives og har tilhørighet.
- ✓ Ansatte i barnehage og skole skal ha **forståelse av hva krenkelse og mobbing er**, ha kunnskap og kompetanse om hva som forebygges, hvordan avdekke og håndtere.
- ✓ Kapasiteten skal gjenspeiles i **en varig endring av praksis og støttes opp av relevant teori og forskning.**

Fra planen...

Kjennetegn på et godt barnehage- og skolemiljø (læringsmiljø)

- Skole/barnehage har utviklet en god klasseledelse/voksenledelse preget av **gode relasjoner** mellom voksne og barn

Faktorer som ser ut til å redusere risikoen for negative konsekvenser av mobbing

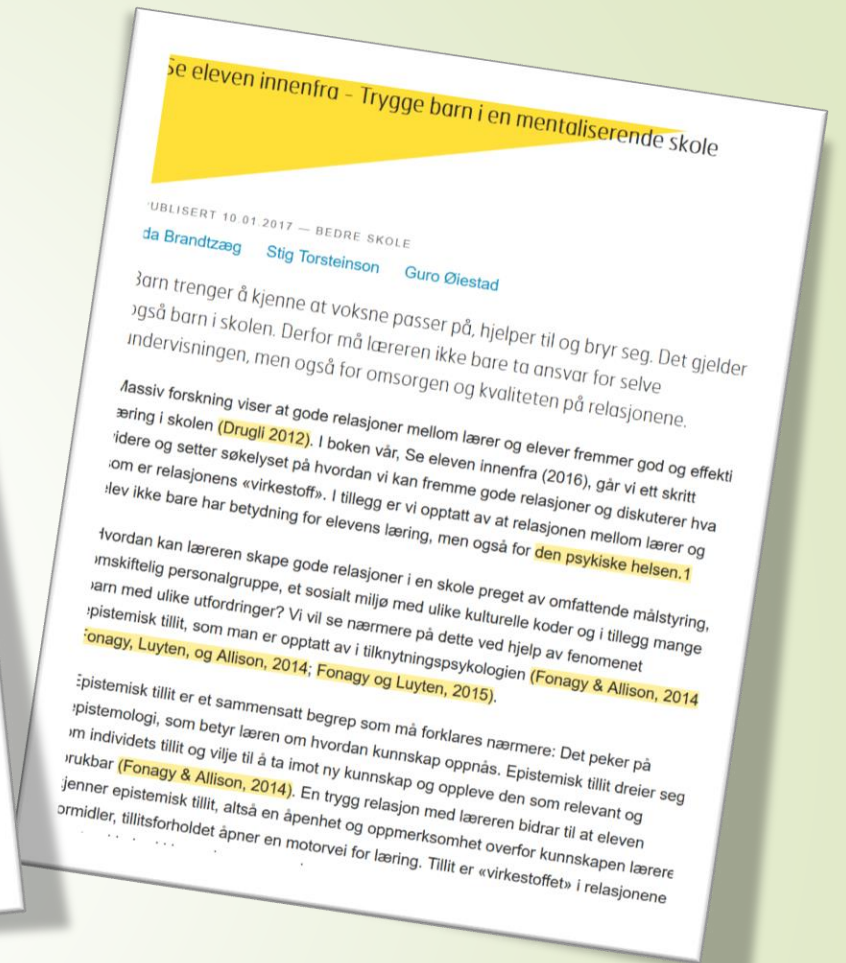
- Gode familierelasjoner
- Sosial støtte fra jevnaldrende / vennskap som beskyttelse mot mobbing
- **Et godt skolemiljø/barnehagemiljø og gode relasjoner til de voksne**
- Å reformulere negative hendelser til noe positivt
- **Selvregulering** med tanke på aggressiv adferd

Det er din filosofien din som vil veilede dine holdninger og handlinger i ditt samvær med barn, spesielt når det blir tøft.
«Barn gjør det bra hvis de kan». (Famlab)

Summeoppgave: Hva tenker du når du ser dette bildet?

Hjernen lærer best under forhold som er **preget av trygge relasjoner og lave nivåer av stress**. Et trygt og støttende læringsmiljø er grunnlag for all læring.

Se eleven innenfra

Trygge barn i en mentaliserende skole

AV IDA BRANDTZÆG, STIG TORSTEINSON OG GURO ØIESTAD

Barn trenger å kjenne at voksne passer på, hjelper til og bryr seg. Det gjelder også barn i skolen. Derfor må læreren ikke bare ta ansvar for selve undervisningen, men også for omsorgen og kvaliteten på relasjonene.

Kjernekomponentene: Inkluderende barnehage – og skolemiljø
Forebygge – avdekke – håndtere mobbing

Konsekvenser av mobbing

- Mobbing fører til **skade i elevens selvutvikling**
- Psykiske helseplager som kan gi **kognitive og sosiale** konsekvenser
- Streve i **læringsrelaterte samhandlingssituasjoner**
- Lave **mestringsforventninger** og lavt selvbilde
- **Stress** i skolehverdagen
- **Lavt læringsutbytte** – henvisning til PPT

Eleven trenger hjelp og støtte til å komme seg videre faglig og sosialt, føle seg trygg og ivaretatt i fellesskapet

Hva trenger elever som har vært utsatt for mobbing?

- Læreren er **betydningsfull**
- Hjelp til **motivasjon** for læring og mestring og **tro på seg selv**
- Et viktig trivselsmoment er å føle seg **akseptert og verdsatt**
- **Inkludering** - føle seg **betydningsfull** og viktig i fellesskapet
- Få hjelp til **regulering av emosjoner**, bygge **selvbilde** og få **positiv** feedback.
- **Relasjonsarbeid** og sosiale **aktiviteter** er viktige tiltak i forebyggingen av mobbing og konsekvensene – eleven må føle seg **trygg og ivaretatt** for å delta

Tilstandsrapport på relasjoner mellom voksne og barn

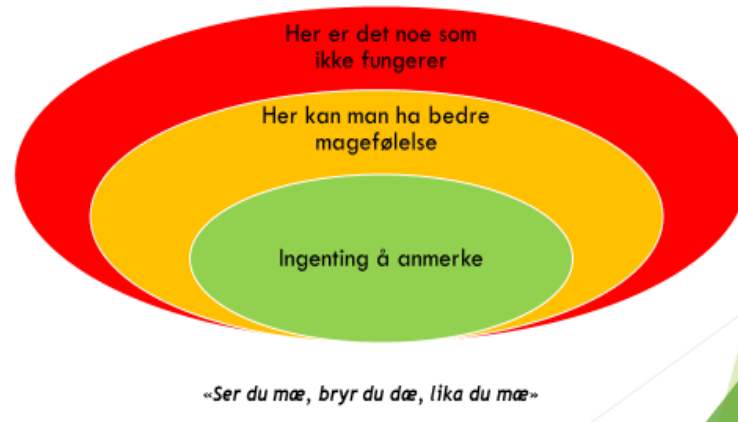
Relasjonskartlegging

- Målet med kartleggingen er først og fremst og **få en oversikt over relasjonen** mellom den voksne og elevene
- Læreren aller viktigste arbeidsoppgave er **å ta vare på alle** elevene på en tilfredsstillende måte. Kartleggingen gjør at vi bli **bevisst hvilke elever vi må konsentrere oss** om for å skape en god og trygg relasjon til fordel for eleven
- Alle voksne på **trinnet/teamet** gjør en slik kartlegging hver for seg for å settes sammen i et skjema
- Prosessen etterpå, hvor en analyserer og undersøker relasjonen, vil gi et god bilde av hvilke elever vi trenger **å jobbe med og hvilke tiltak** som må settes inn

Bør relasjonskartleggingen være pålagt og være fast tema i medarbeidersamtalen ?

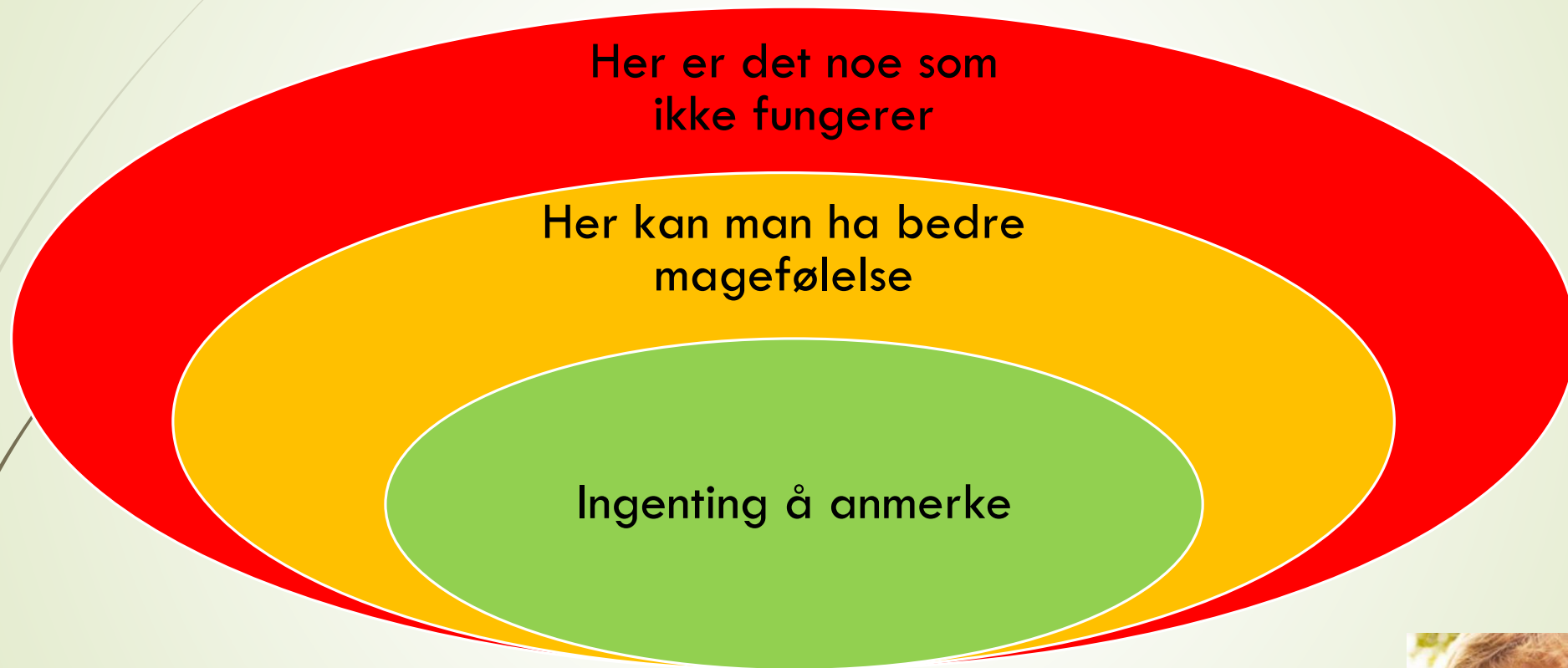

Relasjonskart: Sikkerhetssonen, risikosonen og faresonen

- ✓ **Den grønne sirkelen** i midten er en god relasjon, hvor læreren føler at en har en god og stødig relasjon til eleven.
- ✓ **I gul sirkel** er en middels god relasjon, hvor læreren føler at relasjonen stort sett er grei – kan nok bli bedre.
- ✓ **I den røde sirkelen** ytterst vil konflikter som regel ende negativt. Relasjonen er konfliktfylt og noe den voksne kan gå å tenke på.

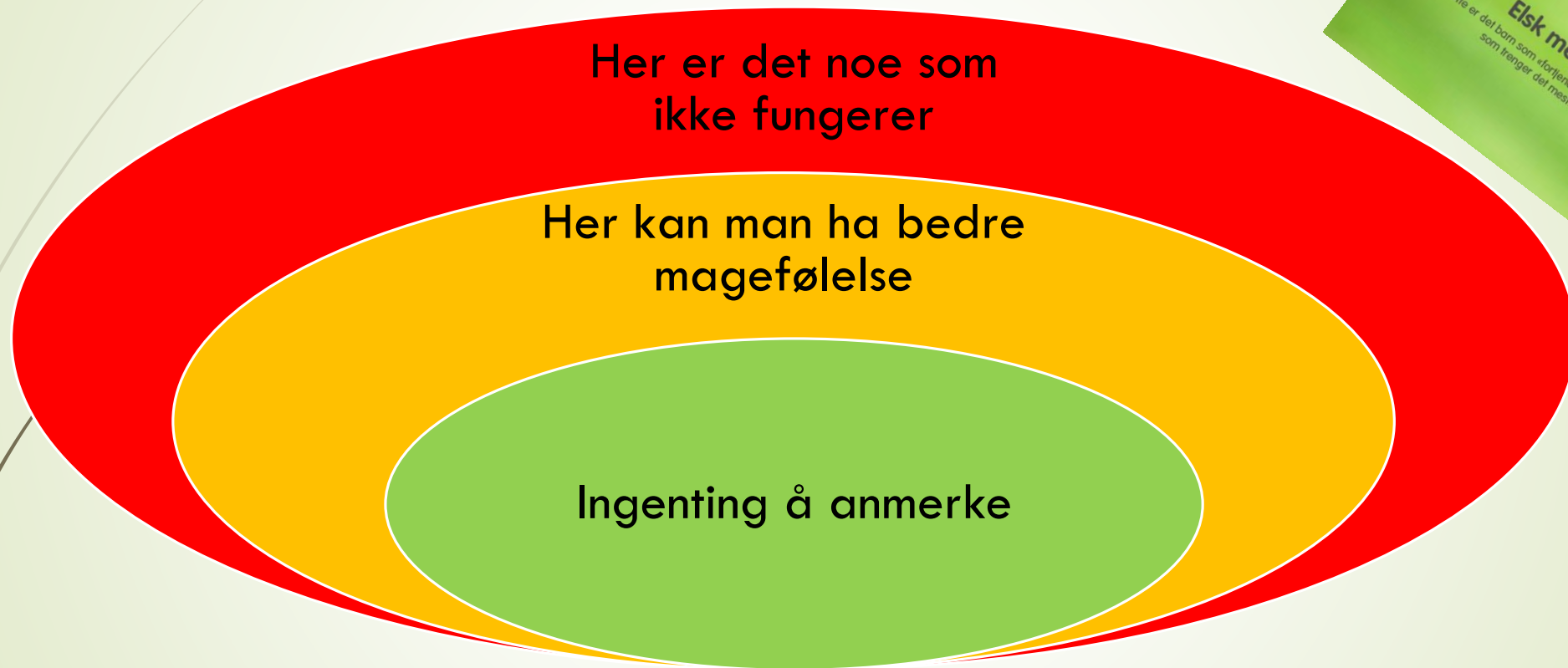
Sikkerhetssonen, risikosonen og faresonen

«Ser du mæ, bryr du dæ, lika du mæ»

Sikkerhetssonen, risikosonen og faresonen

«Ser du mæ, bryr du dæ, lika du mæ»

DER FIKK JEG SATT EN
GOD GRENSE.
NÅ LÆRER VIKTOR AT HAN MÅ
TA DET LITT MED RO,
OG AT HAN MÅ HØRE PÅ
HVA JEG SIER.

Epitemisk tillit viktig!

Elevens tillit og vilje til å ta imot ny kunnskap og oppleve den som relevant og brukbar. En trygg relasjon åpner en motorvei for læring. **Tillit er limet og «virkestoffet» i relasjonen!**

LÆRERN LIKER MEG IKKE.
INGEN LIKER MEG!
JEG HATER
SKOLEN!
JEG VIL HELLER
VERE HJEMME.

Dette har vi fått på plass

- God praksis i utetiden
- Standard voksenrollen
- Standard for god klasseledelse
- Tegn på god praksis -

Voksenstandard for kommunale barnehager i Fauske kommune

Større, sterkere, klokere og god

Omsorg

Trygghet

Bekreftelse

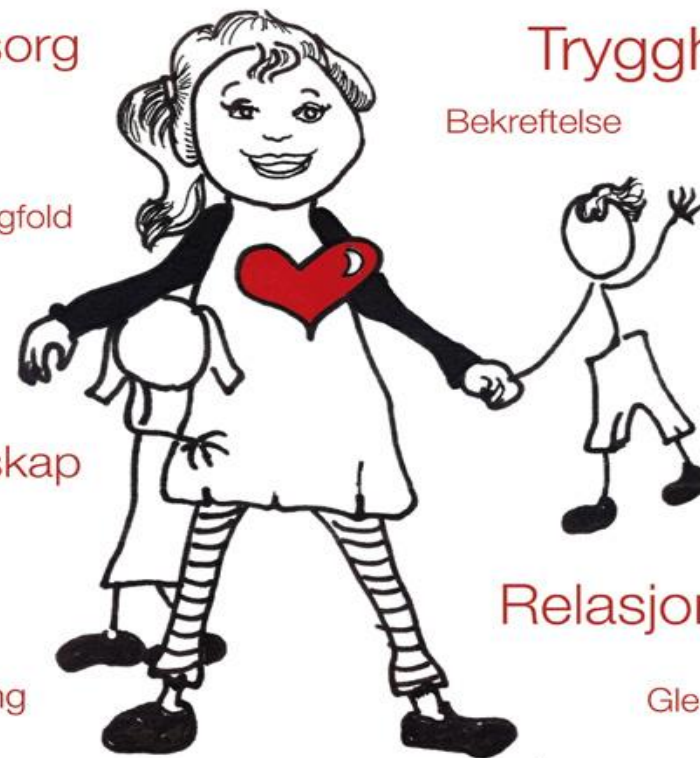
Mangfold

Vennskap

Relasjoner

Lading

Gledning

M.S. 2018

FAUSKE KOMMUNE
Folkehelsekommunen der alle trives

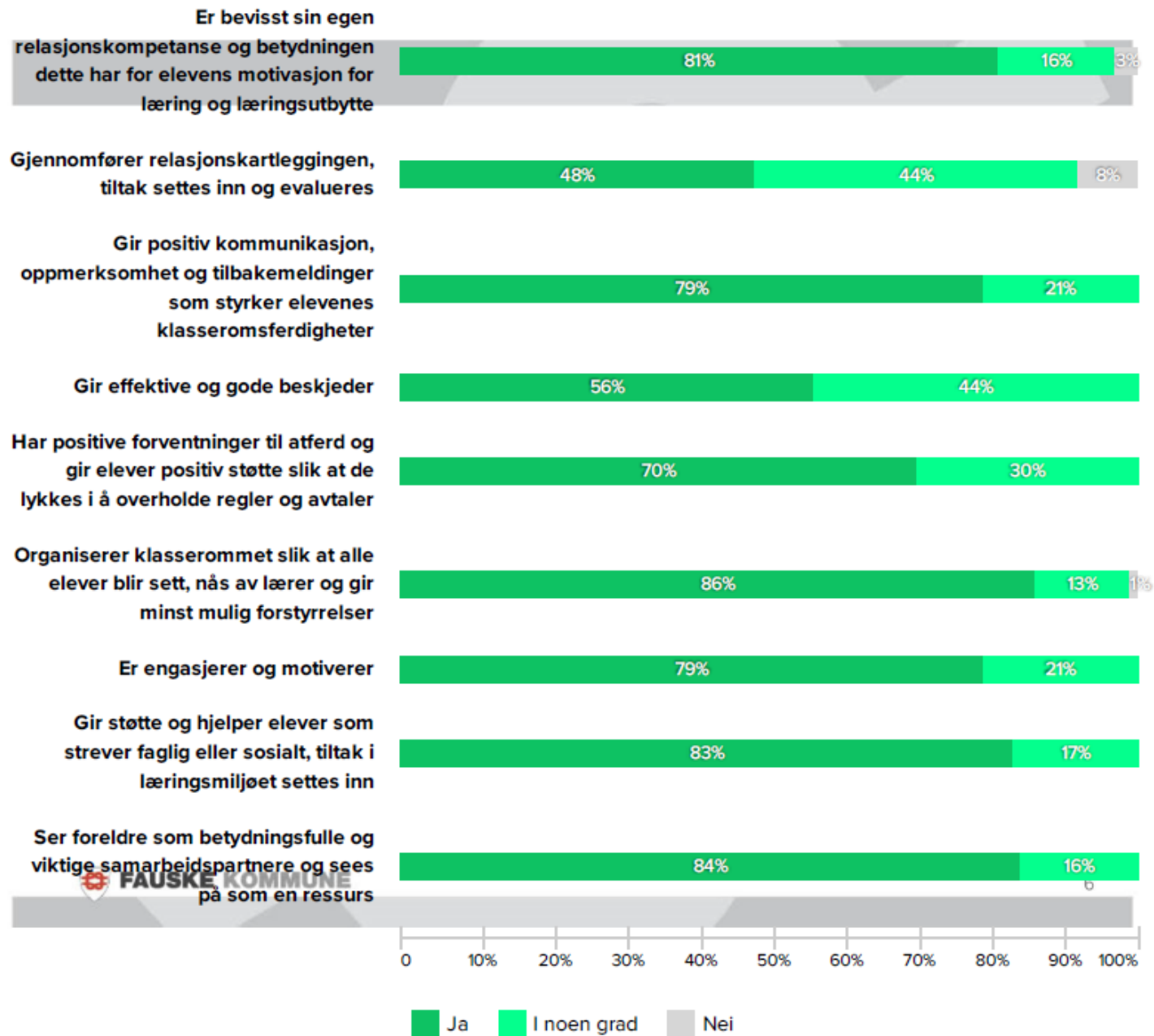
Tegn på god praksis

Læreren

- Er bevisst sin **egen relasjonskompetanse og betydningen dette** har for elevens motivasjon for læring og læringsutbytte
- Gjennomfører **relasjonskartleggingen**, tiltak settes inn og evalueres
- Gir **positiv kommunikasjon, oppmerksomhet og tilbakemeldinger** som styrker elevenes klasseromsferdigheter
- Gir effektive og gode beskjeder
- Har positive forventninger til atferd og **gir elever positiv støtte** slik at de lykkes i å overholde regler og avtaler
- Organiserer klasserommet slik **at alle elever blir sett**, nås av lærer og gir minst mulig forstyrrelser
- Er engasjert og motiverer
- **Gir støtte og hjelper elever som strever faglig eller sosialt, tiltak i læringsmiljøet settes inn**
- Ser foreldre som betydningsfulle og viktige samarbeidspartnere og sees på som en **ressurs**

Læreren

Fra ord til handling

FAUSKE KOMMUNE

KRAFT i Fauskeskolen

KRAV RESPEKT ANSVAR FELLESSKAP TILLIT

Vår visjon
Vi åpner dører
mot verden og fremtiden
– gjennom **krav, respekt, ansvar, felleskap og tillit.**

Vårt verdigrunnlag
Etisk plattform for Fauskeskolen
ligger i bunn for vårt
verdigrunnlag. Vi skal være kloke
og profesjonelle i møte med
elevene, hverandre og våre
samarbeidspartnere.

Våre verdier
Læring gjennom trygghet,
trivsel, samarbeid og
engasjement.

Vår misjon
Vi skal være den beste skolen
for de elevene vi til enhver tid
har, og hjelpe hver enkelt til å
utvikle sitt potensiale.

HANDLINGER
Anerkjennende,
inkluderende og ansvarsfull
større - sterkere - klokere - god

KUNNSKAP
Om relasjoners betydning for læring,
psykisk helse og kognitiv, sosial og
emosjonell utvikling

HOLDNINGER
Bevissthet på egne verdier, elevsyn og
holdninger i voksenrollen og hvordan man
utøver rollen

Større:

Betyr at du kan ta grep, organisere, planlegge, forberede og ha kontroll

Sterkere:

Er følelsmessig styrke, evne til å regulere egne følelser, selv om barnet eller eleven er ute av seg

God:

Være vennlig, også i kroppsspråket, slik at barna/elevne ikke blir redde, men opplever det trygt å være hos oss, også i vanskelige situasjoner

Klokere: Balanse i omsorgen er å være fast og god i alt

Litt basiskunnskaper om hjernen

- Hjernen er **bruksavhengig**
- 5 første leveår, hjernemassen tredobles.
Det skjer en stor produksjon av **koblinger** i hjernen
- Hjernen blir organisert gjennom barnets erfaringer i livet, spesielt ifht **samspill med omsorgspersoner**
- Det blir gått opp «stier» i hjernen. Stier som blir mye brukt blir sterkere. Stier som blir lite brukt, **forsvinner eller blir svekket**
- **Erfaringer** former elevens virkelighetsoppfatning og blir til automatiserte tanker

Vår sosiale hjerne

- Hjernens **alarmsentral**
- **Speiling** og signifikante andre
- Å **fortelle** hjelper
- Entusiasme og **glede**
- Dopamin påvirker **kognitive fleksibiliteten**
- Hjernen opplever fysisk og **følelsesmessig smerte**
- Stor effekten av **sosial nærhet**

God, trygg og støttende relasjon fra voksne er en beskyttelsesfaktor for utsatte barn - bidrar til å forebygge alvorlige konsekvenser av mobbing.

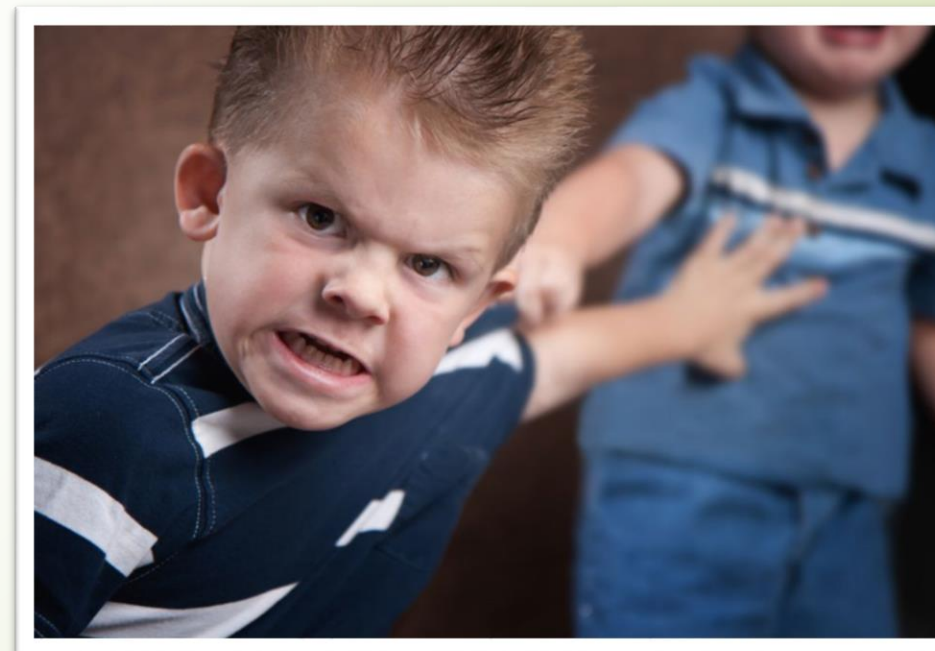
Oppskrift for hjernens utvikling

Trygg

Utrygg

Grunnleggende utrygg

Den trygge og utrygge eleven

- Den som er trygg kan koste på seg luksusen **å være nysgjerrig** på seg selv og andre
- Den som er trygg inngår i relasjoner som gjør at en får **styrket sitt selvbilde**, og at en forblir trygg på hvem en er, på at en er verdifull, og på at verden er en trygg plass å være
- Den som er trygg klarer seg bedre på skolen, og får lettere **en god relasjon til de voksne** på skolen
- Den som er **utrygg må snevre** inn sitt felt for å kunne overleve
- Den som er utrygg inngår i **relasjoner som gir risiko** for at det vonde blir forsterket; et svekka selvbilde, forvirring på hvem en er, og en følelse av at verden er utrygg
- Den som er utrygg bruker kreftene på **"overlevelse"**, og får ofte omfattende vansker i relasjonen til voksne på skolen

Trygghets sirkelen for skole[®]

Veikart til å se eleven innenfra

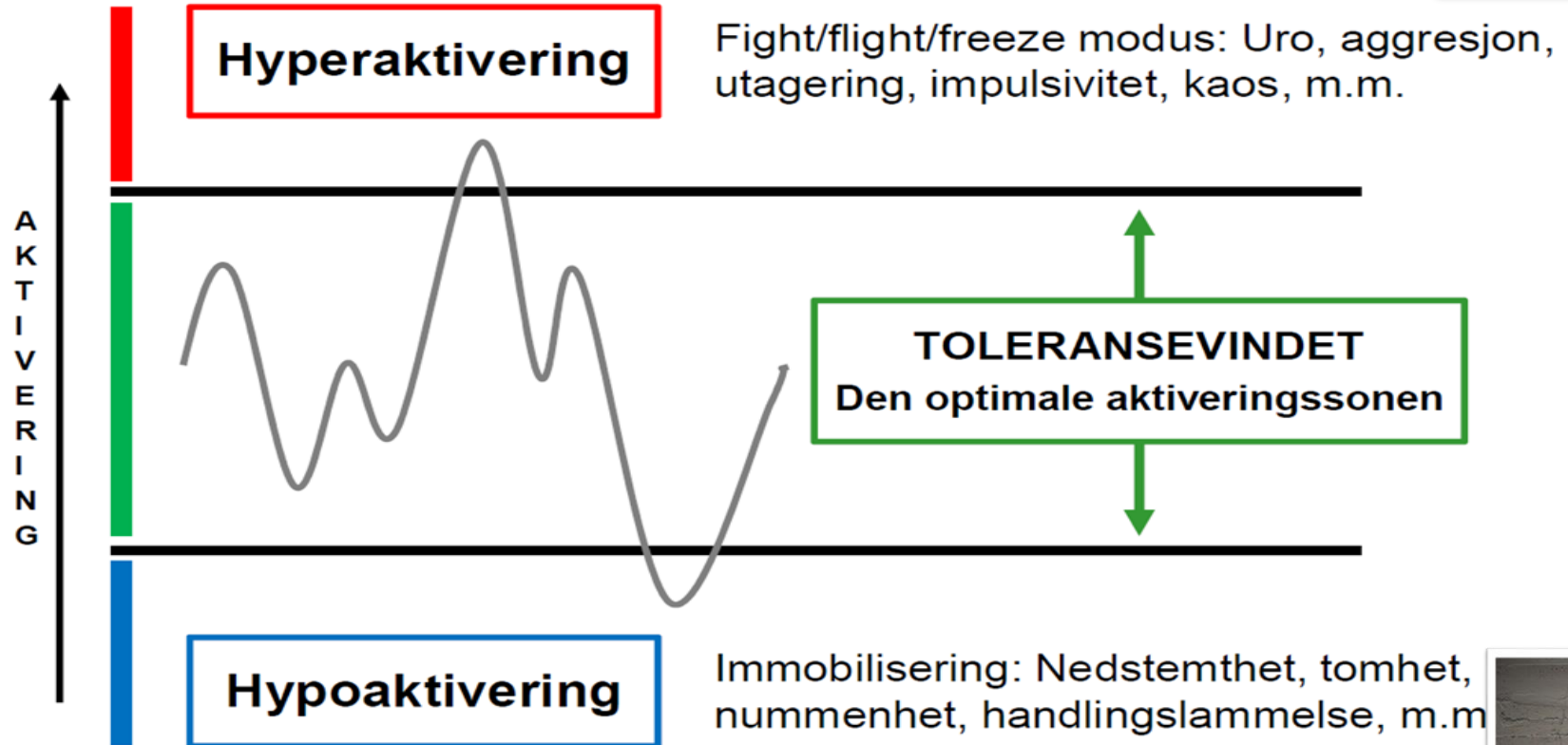

#dusåmeg – NRK1

«Jeg visste at Tove – Lill ikke kom til å svikte meg»

Toleransevinduet

Dag Ø. Nordanger,

Toleransevinduet

- Hjelp til å forstå eleven
- Hva skal til for å holde elevene i toleransevinduet?
- Hvordan hjelpe elever som lett blir overveldet?

Det handler om omsorgsfull og god klasseledelse:

- Relasjonsbygging – vær varm og god guide i skole hverdagen
- God undervisning som favner alle
- Tilpasset opplæring
- Mestring
- Inkludering
- Alle voksne må kjenne elevens utfordringer, og hvordan de kan møtes – det er en laginnsats for å endre indre arbeidsmodeller

Elevens erfaringsverden

- Premisser er prinsipper som eleven **vanemessig handler**, tenker og tolker ut fra
- Premissene sparer eleven for hele tiden å **måtte ta stilling** til ulike aspekter ved livet
- Premissene **læreres tidlig i livet**
- Premissene kan overføres fra generasjon til generasjon via innlæring

Hvordan kan de **voksne med sin væremåte** være med på å endre elevens erfaringer og automatiserte tanker?

Indre arbeidsmodeller hos barn med tilknytningsforstyrrelse (følelse)

- Hjelpeløst, **ikke verd å bli elsket**
- Verden er et **utrygt sted**
- Jeg er ikke noe verd, det er ingen som **ønsker** å forstå meg
- Jeg kan ikke **stole på noen**, føler ansvar, skyld og skam
- De indre arbeidsmodellene gjør at barnet gjennom livet har en tendens til å **gjenskape innholdet i relasjoner** tilsvarende de man hadde i tidlig barndom

Barnets adferd er preget av at det går inn for å gjenskape

- Avvisningsfølelse, uro og kaos
- Uforutsigbarheten, utrygghet
- **Mistillit** til voksne, livredd for avvisning. **Tryggere å avise** en å bli avist.

**Elevens
verden
BESTEMMER**

**"Det er ingen som liker
meg."
«Jeg kan ingen ting»**

**Negative
mestrings-
strategier**

**KONSTRUERER
(opprettholde)**

Lærer ute av eget toleranse vindu

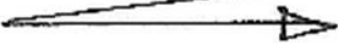

- Når vi selv er triggere
- Å tape ansikt
- Kjenne igjen egne triggere?
- Når er du en opprettholdende faktor for eleven ?
- Stressfaktorer i lærerens hverdag?

Haimusikken kan sette oss voksne ut av spill

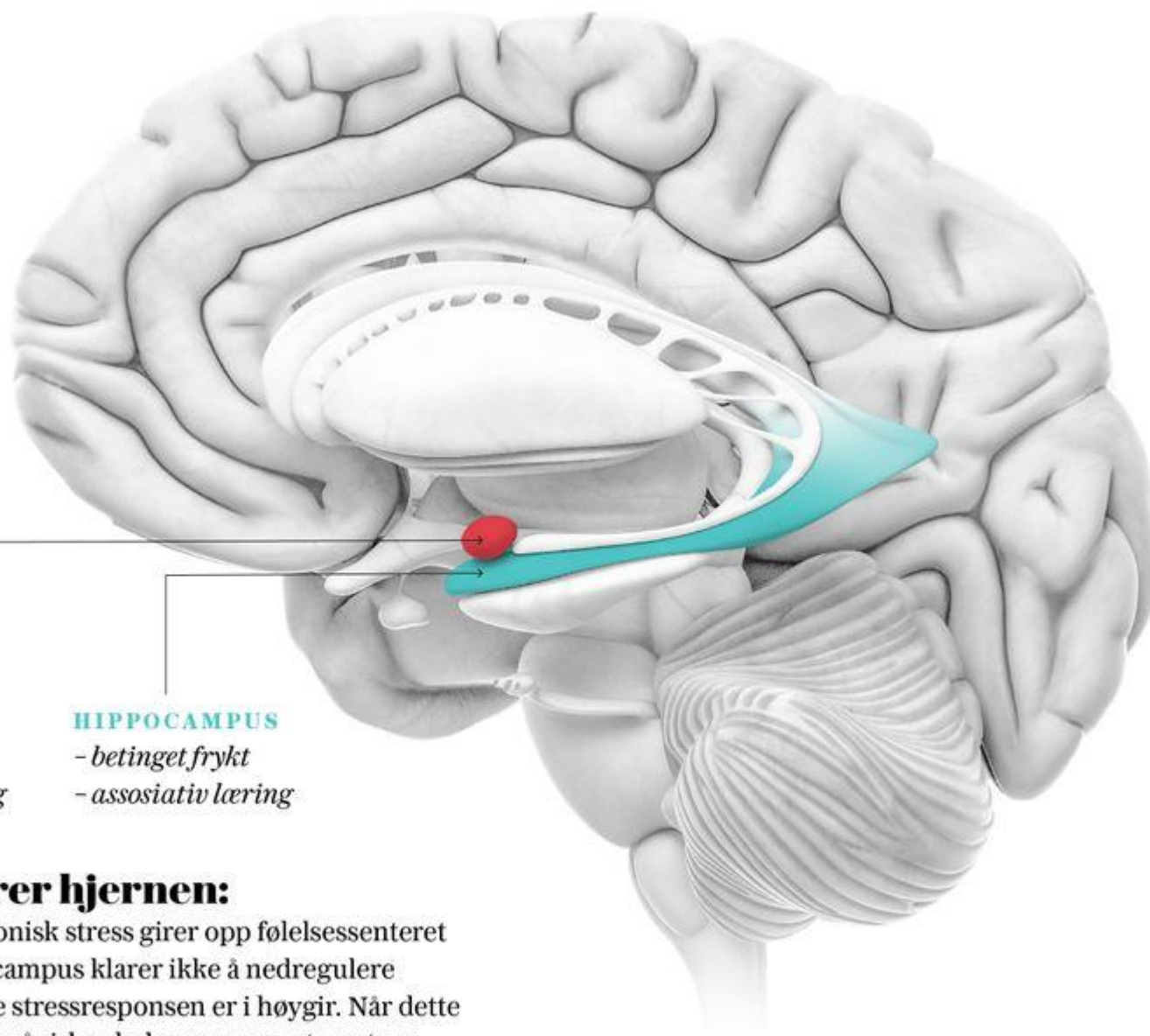
Relasjonell Haimusikk er falsk alarm!
Kjenn din Haimusikk 😊

FORUTGÅENDE HENDELSE.	ADFERD.	KONSEKVENNS.
Skyll melkepakken før du går ut !	Nei! Det glipper jeg ikke!	Jo det skal du !
	Nei, jeg vil ikke og du kan ikke tvinge meg!	Alle skal det og du går ikke ut herifra før det er gjort.
	Flytt deg! Jeg skal ut!	Det blir melding med hjem hvis du ikke skyller den melkepakken med en gang!
	Jævla drittkjerring! Hut deg unnatt!	Sånn snakker du ikke til meg !!
	Jeg hater deg !!! Drittkjerring !!!! (slår, spytter)	Du må bare prøve deg på å slå meg !! (Holder)

Eksempel automatiserte tanker

Hendelse	Tanke	Følelse	Alternativ tanke
Ola kaster arket på gulvet	(L) Ola er lat og gidder ikke jobbe (O) Får aldri hjelp fra læreren – kaos avleder	(L) Irritasjon, gir Ola beskjed om å ta opp arket (O) Bekreftelse på avvisning fra lærer	(L) Ola er usikker på oppgaven, trenger støtte og oppmuntring fra den voksne (O) Blir sett

Hva ser læreren ut fra sine «automatiserte tanker» - hvordan løse utfordringer på andre måter ?

AMYGDALA

- betinget frykt
- assosiativ læring

HIPPOCAMPUS

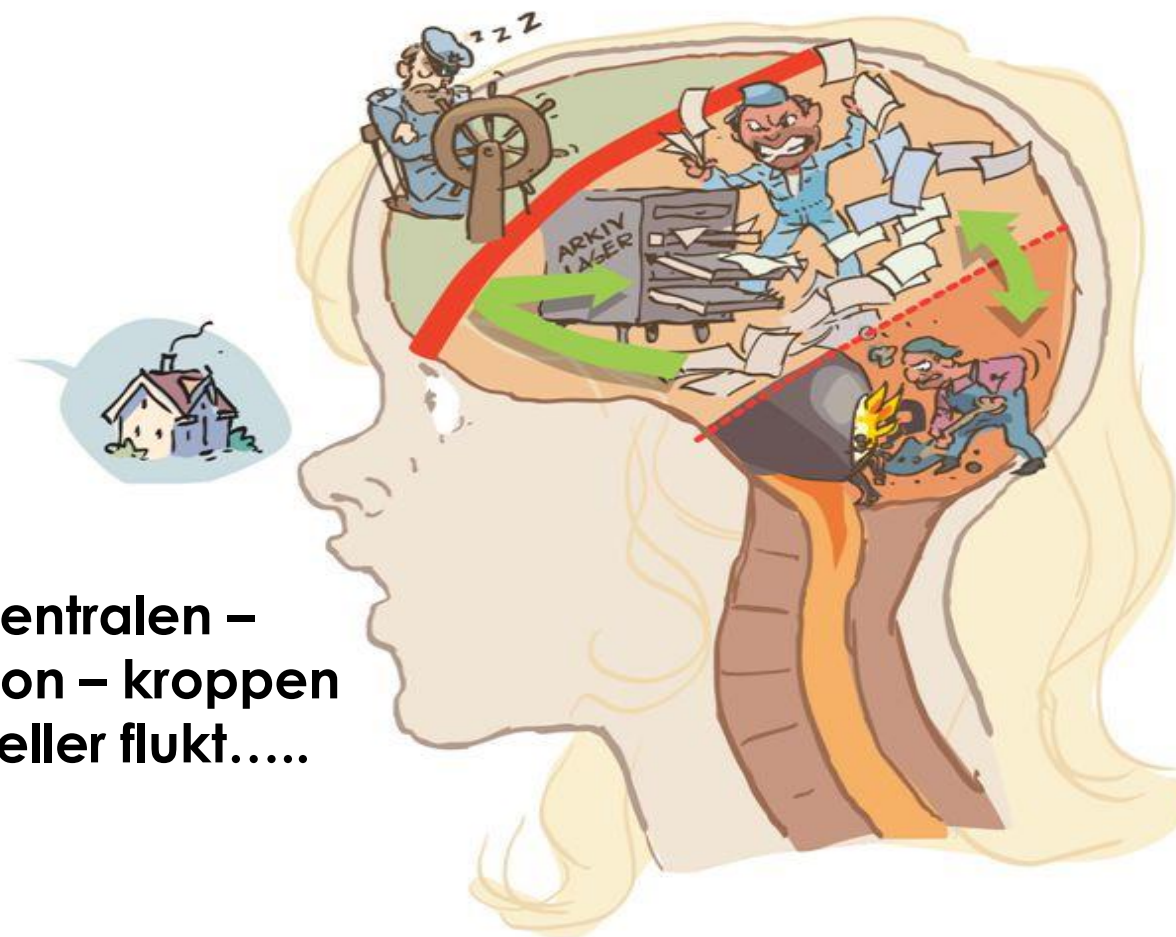
- betinget frykt
- assosiativ læring

Slik fungerer hjernen:

Et vedvarende kronisk stress girer opp følelsessenteret amygdala. Hippocampus klarer ikke å nedregulere amygdala når hele stressresponsen er i høygir. Når dette vedvarer over tid, påvirkes hele responssystemet og dermed blir immunapparatet kjørt ned, man blir lettere sliten, trøtt og kan få sterke smerter.

Aktivert/stresset

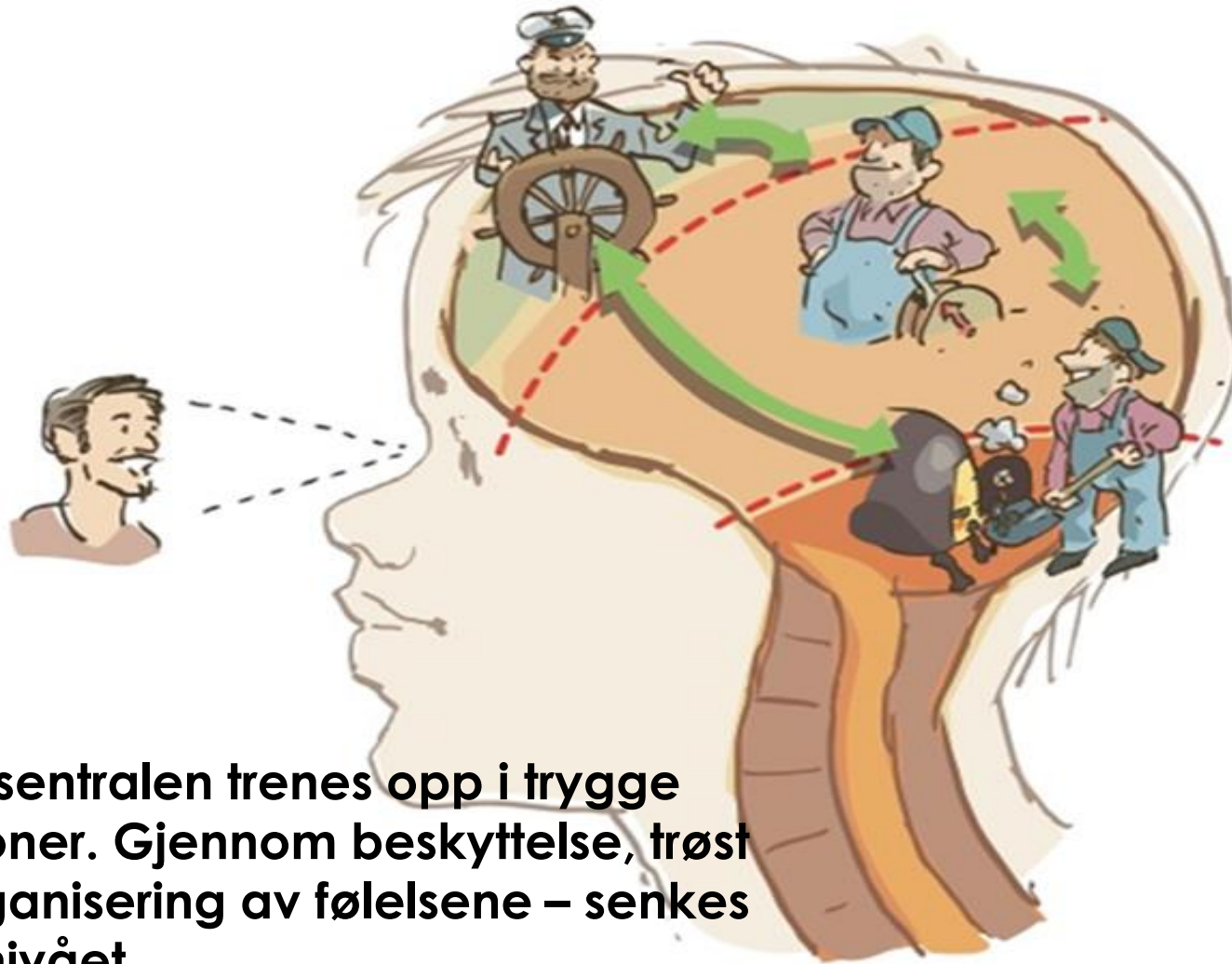

Hjelp til hje

**Amygdala er alamsentralen –
aktiverer stresshormon – kroppen
gjøres klar til kamp eller flukt.....**

Harmonisk

Alarmsentralen trenes opp i trygge relasjoner. Gjennom beskyttelse, trøst og organisering av følelsene – senkes stressnivået.

#dusåmeg – NRK1

«Tusen takk for at du gjorde en forskjell»

Å være sammen i vanskelige følelser

- Vanskelige situasjoner er de beste utviklingsøyeblikkene
- Barn ønsker ikke å miste kontrollen over seg selv
- Vær varm og god guide

Ton deg inn – tenk barnet har problemer og trenger din hjelp

Omdiriger – vis ny vei i dialog med barnet/eleven–

Sett **«varme grenser»** – eleven opplever at dere er på samme lagvis ny vei i dialog–

Involver barnet/ eleven
«Jeg kan hjelpe deg å finne ut av det, fortell meg hva som skjedde»

Gå videre – hjelp barnet til å gå videre – men ikke dytt på følelser

Reflekter i ett minutt

- ✓ Intoning?
- ✓ Omdirigering?
- ✓ Varme grenser?
- ✓ Involvering?

HVORFOR
HAR DU IKKE STARTET
PÅ OPPGAVENE
DINE ENNÅ?

DE ANDRE
VENTER BARE
PÅ DEG.

JEG SER AT DU
VIRKER SLITEN.

DET HAR VERT EN
LANG DAG.
JEG SITTER LITT HOS
DEG,
KANSKJE DET
HJELPER LITT.

Mentalisering – kjernen i omsorgskompetansen

Å forstå elevens adferd
som et uttrykk for hvordan
han/hun har det

Å forstå seg selv utenfra

Mentalisering

Å forstå eleven innenfra
og ut

Å forstå seg selv innenfra
og ut

Litt om speilnevroner

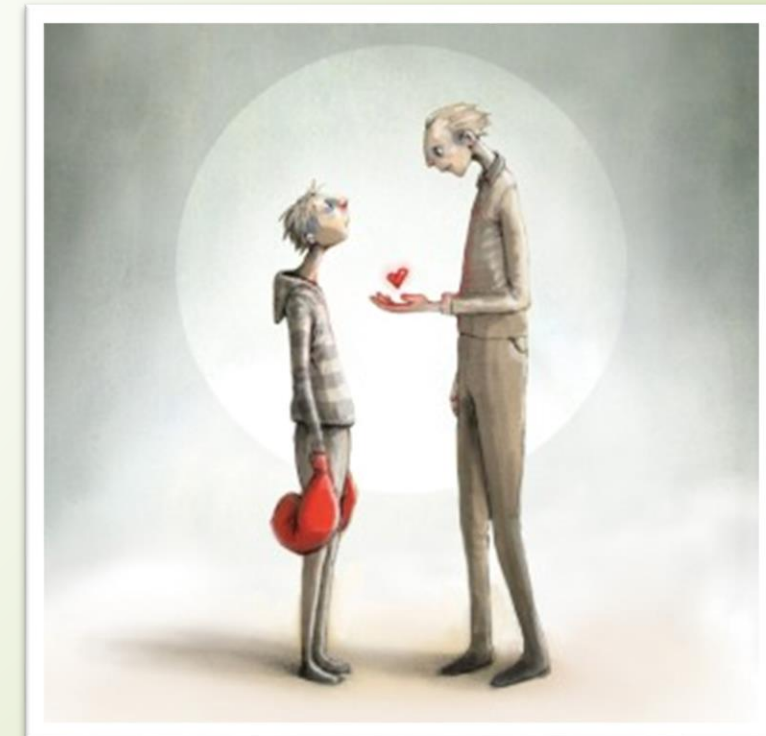
- ▶ **Vi påvirkes ubevisst av hverandre** – elever registrerer følelser dersom ansiktet viser skepsis, oppgitthet eller andre negative følelser.
- ▶ For elever med mange **negative erfaringer i hukommelsen** vil negativitet bidra til enda mer negative følelser.
- ▶ NB – positive følelser frigjør dopamin i hjernen som blant annet påvirker **kognitiv fleksibilitet og arbeidshukommelse**

Hva er medisinen ?

- Å gi eleven **nye opplevelser** slik at hun/han kan endre sine erfaringer og indre arbeidsmodell litt etter litt
- Å **være større, sterkere, klokere og god** ovenfor eleven, betyr å forstå dem bedre enn de forstår seg selv
- Å forstå eleven innenfra, å seg selv utenfra

Vi skal ikke kurere barn, men hjelpe dem til å finne ut av livet.

Mangel på relasjonskompetanse en risikofaktor?

- Elever kan **rammes urettferdig** om læreren mangler god relasjonskompetanse
- Lærereens **definisjonsmakt** – hvordan læreren tenker og mener om eleven, og hvordan oppfører seg i møtet med eleven vil påvirke elevens utvikling - og også hvordan **andre ser på eleven**
- Mangel på anerkjennelse og respekt for eleven og elevens opplevelser/følelser – **krenkelse?**
- Elever som får mye negativ bekreftelse eller blir hyppig oversett av betydningsfulle voksne vil lett få **en negativ selvopfatning** og det blir vanskelig å utvikle selvrespekt

Det handler om hjelp til livsmestring og forebygge en uheldig utvikling 😊

- Elever med vanskelig temperament får gjerne **mindre positiv oppmerksomhet fra lærere** og blir utsatt for større grad av kontroll og negativ respons. Fører igjen til en dårlig relasjon som forsterker disse elevenes **negative atferd og fungering**
- Utvikler uheldige **«indre arbeidsmodeller»** om hvordan samspillet mellom mennesker foregår
- Etablerer en negativ relasjon til nye voksne, de føler seg trygge i **vanskelige relasjoner** de kjenner

Resultat av svekket mentalisering

- Du blir mindre **mentalt tilstede** for elevene
- Du får dårligere evne til å stabilisere både deg selv og elevene, og dermed **dårligere problemløsningsevne**
- Du opplever **hjelpesløshet** i klasserommet
- Du blir **mindre fleksibel** og kan ikke like lett bruke humor
- Du tviholder mer på ditt **eget perspektiv** og glemmer kanskje at ting oppleves annerledes for barn
- Kanskje blir du opptatt av **å klage** til kollegaer om hvor håpløs mange av elevene er – NB! pass munnen 😊

Evnen til mentalisering kan utvikles 😊

Skap gode relasjonserfaringer

- Stort omfang i skolen – gode muligheter til **mengdetrening** 😊
- Hjernen er **bruksavhengig** instrument – formes av bruken
- Samspillserfaringer er den sterkeste drivkraften i utviklingen
- Vi **«blir»** våre erfaringer
- Når vi er utrygge og i beredskap er det liten **plass til læring**.
- En **trygg relasjon med læreren** bidrar til at eleven kjenner **epistemisk tillit**, altså en åpenhet og oppmerksomhet overfor kunnskapen læreren formidler, tillitsforholdet åpner en motorvei for læring.
- Sårbare elever går med høyt indre stress og lav terskel for aktivering av hjernens alarmsentral – **selvregulering er vanskelig** når det er lite emosjonell støtte – eleven er avhengig av regulerte voksne!

Gode relasjonserfaringer og skaper følelser av trygghet som frigjør kapasitet til læring

Budskapet

- Barns trygghet og læring er avhengig av **tilgjengelige voksne** gjennom hele oppveksten. Barn trenger voksne som passer på, hjelper og bryr seg
- At andre **forstår oss innenfra** øker opplevelsen av å være i et fellesskap
- Å forstå seg selv som voksne, utenfra **gjennom barnets blikk** og justeres seg
- Atferd henger sammen med **tanker og følelser** der ens egen atferd som voksen påvirker barnet / eleven

I forhold til kjernekomponentene: Forebygge, avdekke og håndtere mobbing:

- For sårbare barn er **relasjonen til lærer** avgjørende
- Elever som blir godt likt av lærer blir også letter **likt av medelever**
- Gode relasjoner gir **en trygg havn**, bedre motivasjon og kognitiv fungering

Da Marius var ti år, begynte han å ta imot bank for mamma

«Hun er en av dem som har gjort størst inntrykk og hatt størst påvirkning på hvem jeg til syvende og sist ble. Hun vil nok for alltid være en form for trygghet jeg kan gå til mentalt, og minne meg selv på noen ting.

«Jeg kan nesten ikke tenke for lenge på henne. Da blir jeg så rørt»

Del 2:

PPT sin betydning i IBSM – satsningen i det forebyggende arbeidet i barnehage og skole

Historien om Teodor

«.....det er jeg som skal takke deg. Det var du som viste meg at jeg kunne bety noe. Jeg vet ikke hva slags lærer jeg ville ha vært om det ikke var for deg.....» (Ellen – kontaktlærer 5 B)

Ressurspersoner PP-tjenesten

Gi veiledning og støtte i arbeidet med barnehage- og skolemiljø blant annet gjennom:

- ✓ **Deltakelse i arbeidsgrupper** i skolene og barnehagene.
- ✓ **Bidra på samlinger/** lærende nettverk i skolene/barnehagene.
- ✓ **Samle relevant litteratur** som distribueres ut til skolene og barnehagene, bidra med pedagogisk påfyll.
- ✓ Delta regelmessig på **ledermøter** i barnehage og skole.

SEVU – PPT viktig bidragsyter i arbeidet med planen og arbeidet med øke kompetansen ved skolene (Organisasjon – og endringsledelse, Læringsmiljø og gruppeledelse)

Eksempler på artikler

Å bli utsatt for mobbing – en kunnskapsoppsummering om konsekvenser og tiltak

Dette er de beste tiltakene mot mobbing

Tre ulike strategier som peker seg ut som de beste tiltakene:

Atferdsregulering
Relasjonsarbeid
Sosiale aktiviteter

Refleksjon i plenum – bruk IGP: Med utgangspunkt i strategiene: Hva kan vår skole bli bedre på?

Utdrag: Dette sier skolene

- Vi bør sikre at alle har **et positivt elevsyn** og dermed forsterker den positive adferd.
- Vi bør øke vår kunnskap om hva elever som **blir/har blitt mobbet, behøver i læringsmiljøet** (hjelp til å bedre selvfølelse osv)
- Vi bør sikre at alle ansatte utfører sin gjerning med **omsorgsfull kontroll.**
- Behov for **øvelse – relasjonsarbeid - øve på å utøve omsorgsfull kontroll.**
- Det er behov for jobbing opp mot påstandene – det er **voksne som ikke ser egen rolle i sin utøvelse av lærerjobben.** Man kan jo ha faglig dyktige lærere men sosialt kan de slite og det lager trøbbel.

Leseoppdrag

IGP (Individuell, Gruppe og Plenum)

Spørsmålet til leseren er:

Hvilket perspektiv tenker du er viktig å ta med seg videre i en eventuell standard for voksenrollen i skolen?

(Tegn på god praksis)

Dyrk lærernes relasjonskompetanse

Psykologisk.no /2014/10/dyrk-laerernes-relasjonskompetanse/

Skolene bør se nærmere på hva som styrker relasjonen mellom lærere og elever, skriver May Britt Drugli og Thomas Nordahl.

TEKST: May Britt Drugli og Thomas Nordahl

Nest etter hjemmet er det ingen utviklingsarena som er så viktig for barn og unge som skolen. Her tilbringer de svært mye av sin tid, og det som foregår i skolen, vil ha stor betydning for deres utviklingsprosess. Skolen vil kunne fungere som en ressurs eller en risikofaktor for barn og unge, alt etter hvordan samspillet mellom dem og ulike deler av skolekonteksten fungerer.

Relasjoner mellom lærere og elever står sentralt i dette bildet. Disse relasjonene vil ha effekt på regulering av elevens emosjoner og atferd i skolen, bidra til å strukturere samspill med andre barn og unge og fungere som en base for trygghet, utforskning, mestring og læring (Pianta, 1999). Den sosiale interaksjonen vil være særlig viktig for den gruppen elever som er eksponert for ulike former for risikofaktorer, for eksempel omsorgssvikt, lærevansker eller psykiske vansker. Mange studier har dokumentert at relasjonen til enkeltpersoner, som læreren, vil kunne kompensere for manglende oppfølging og støtte fra foreldrenes side og bidra til å fremme en positiv utvikling hos barnet eller den unge, på tross av mangler ved omsorgen i hjemmet.

Betydningen av anerkjennelse

En lærer vil alltid være det man kaller en betydningsfull (signifikant) voksen for eleven. I dette begrepet ligger at læreren har *definisjonsmakt* over eleven på grunn av det asymmetriske maktforholdet som eksisterer mellom dem. Selv om det er likeverdighet i møtet mellom lærer og elev, vil læreren alltid ha større makt enn eleven i denne relasjonen. Det er fordi læreren er en voksenperson som utøver en profesjonell yrkesrolle overfor eleven. Læreren definisjonsmakt innebærer at det spiller en rolle hva vedkommende tenker og mener om eleven, og hvordan hun eller han oppfører seg i møtet dem imellom.

Barn og unge er i en fase av livet hvor deres bilde av seg selv og eget verd ennå ikke er utviklet. I samhandling med lærere vil de gjøre seg mange erfaringer som i stor grad vil påvirke denne utviklingen. Det er blant annet gjennom møtet med betydningsfulle lærere og unge blir kjent med ulike sider av seg selv og opplever at de kan bli i stand til å bygge opp et positivt bilde av seg selv og sine egne evner.

Dyrk lærernes/de voksnes relasjonskompetanse!

På systemnivå er det viktig å ha klare retningslinjer, likhet i verdier og holdninger. Felles praktisering er viktig!

Læreren/de voksne må være bevisst sitt ansvar og investere nok tid til å opparbeide gode elevrelasjoner, gi støtte og skape tilhørighet.

Læreren/de voksne må være tydelige, blide og snille. Læreren/de voksne skal være bevisst hva som foregår mellom barn/barn og barn/voksne.

Læreren/de voksne gir tilpasset respons. Struktur og grenser må tilpasses elevenes adferd og behov. Læreren/de voksne er særlig bevisst relasjonsfremmende responser i det daglige samspillet med elevene.

Læreren/de voksne må ha ekstra fokus på sårbare elever og elever i risiko, være sensitive i forhold til ulike atferdsuttrykk. Å se det positive i elevene selv om det til tider er utfordrende er viktig.

Læreren/de voksne tar ansvar skaper felles arenaer der elever møtes og får positive samspillserfaringer.

Læreren/de voksne formidler respekt og varme, ser hver enkelt elev og viser at de bryr seg. Viktig: Å være obs på signaler i forhold til egen atferd, regulere egne følelser og vise alle elever at de er godt likt.

Gode relasjoner mellom lærere/de voksne er avgjørende – og relasjon lærer/de voksne og elev er sentral dersom det skal skje endring.

Læreren/de voksnes definisjonsmakt kan være avgjørende for elevens opplevelse av faglig og sosial mestring. Læreren/de voksne er bevisst støtten som motiverer elever til ekstra innsats.

Læreren/de voksne reflekterer over egen praksis – hva kan jeg gjøre konkret for å skape gode relasjoner – og er villig til å investere tid og til å trene på relasjonsbygging.

Læreren/de voksne er bevisst på elever som er vant til å bli avvist. Dette er elever som er vant til å fungere uten relasjoner til voksne og de vil derfor i liten grad søke å oppnå nærhet til nye voksne. Disse elevene er ekstra sårbare.

Læreren/de voksne er bevisst ros og oppmuntring. Det er viktig å ta tak i det som er positivt å utvikle det.

Det er positivt at læreren/de voksne utforsker egne rutiner og praksis og kan motta veiledning. Læreren/de voksne har et ønske om å gjøre hverandre gode og har tillit til hverandre.

Påstandsspillet - Kap 9. Skap en reflekterende kultur - «Se barnet innenfra»

- Det finnes **ikke vanskelige barn**, bare vanskelige relasjoner
- Personalet må få være som de er og ha **sin egen personlige stil** i møte med barna
- Hos oss er **refleksjon** en viktig del av hverdagen på jobb.
- Det er **nødvendig med strakstiltak** når et barn havner i rød sone på relasjonskartleggingen hos en av de ansatte
- Barn som blir likt av voksne blir **attraktive for andre barn.**
- Det er de **voksnes ansvar** at alle barn har en venn eller flere når de går ut av barnehagen

Eks. Lesebestilling kap. 3. og 4

Introduksjon av Trygghetssirkelen, Se deg selv utenfra

- Hvordan kommer elevene dine til å merke at du kan brukes som et «**trygghetsanker**»? Vær konkret. Kom med eksempler
- Hvordan ivaretar du dine elevers behov for «**lading**»? Vær konkret. Kom med eksempler
- På hvilken måte **stopper du små krenkelseser** i klassen din? Vær konkret. Kom med eksempler
- Hver gruppe diskuterer alle problemstillingene. Bruk IGP metodikk.
- Gruppene sender kort referat til rektor, som videresender til oss. I referatet bør det stå litt om prosess. Trekk frem en problemstilling som utfordret gruppa spesielt

Konsekvenser er stress gjennom skoledagen

- Kan før til skade i **elevens selvutvikling**
- Psykiske helseplager som kan gi **kognitive og sosiale utfordringer**
- Streve i læringsrelaterte **samhandlingssituasjoner**
- Lave **mestringsforventninger**
- Lavt **selvbilde**
- Lavt **læringsutbytte**
- **Mistrivsel**
- Skolefravær og **frafall** i videregående skole

Det handler om livsmestring – forme robuste og glade barn i Fauske kommune!

Gutt 4. trinn – 2 måneder mellom testene

- 3 år med stress
- Lav mestring
- Mobbing
- Mye atferd

Skolebytte

- Relasjonsbygging
- Trygg havn
- Utredning
dysleksi

NY gutt!

Skalerte skårer	Screeningstester			Supplerende tester			
	Setningsminne	Ordspenn	Begreper	Fonologisk bevissthet	Grammatikk	Ordavkoding	Lesehastighet
19
18
17
16
15
14
13
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1

Skalerte skårer	Screeningstester			Supplerende tester			
	Setningsminne	Ordspenn	Begreper	Fonologisk bevissthet	Grammatikk	Ordavkoding	Lesehastighet
19
18
17
16
15
14
13
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1

Økt kapasitet:

Lærerens evne og vilje til **mentalisering** er avgjørende for barns utvikling. God mentaliseringsevne er et bidrag til **Fauske kommunes fremtidige psykiske helsekapital**

Vi må bruke **kunnskapen** til å forstå og vi må reflekter for å **videreutvikle praksisen**

Det handler om organisasjonsutvikling!

Praksisfellesskap

Tolkningsfellesskap

Endring av kulturer og holdninger

Flere systemer jobber sammen

Felles forståelse og felles språk

Relasjon lærer – elev

Elever som har vært utsatt for mobbing

Tonje Liland

Barn med tilknytningvansker - De utrygge barna

Nettverkssamling for lærere og skoleledere. 21.02.19 – 28.02.19 og 21.03.19

Utarbeidet og gjennomført av Tonje Liland og Lisbeth Valjord. PPT Indre Salten.

Refleksjonsspørsmål

Elevens beste skal alltid være et grunnleggende hensyn, og alle mennesker er like mye verdt (overordnet del).

- Gi et eksempel på situasjoner der du vet at din væremåte kan ha bidratt til at elever som har det vanskelig, og utfordrer, er **tilbake i toleransevinduet igjen**
- Hvilket **råd vil du gi til en kollega** som strever med relasjonen til en elev som avviser og utfordrer i skolehverdagen?
- Øvelse gjør mester – hvor har du **ditt forbedringspotensiale** når utrygge elever utfordrer deg? Hvordan kan du bli bedre?

Planleggingsdag

14.08.2019

Klasseledelse, relasjonsbygging og barn som utfordrer

Elsk meg!

Ofte er det barn som «fortjener» det minst
som trenger det mest.

Tenk SMART

S

Spesifikt: Hva konkret skal du/dere gjøre og hvordan?

M

Målbart: Er endringene målbare? Hvordan måle effekt?

A

Akseptabelt: Er målene akseptert av alle involverte?

R

Realistisk: Er det praktisk mulig å gjennomføre?

T

Tidsbestemt: I hvilket tidsrom skal målet gjennomføres?

Saks – team - viktige punkter i skjema:

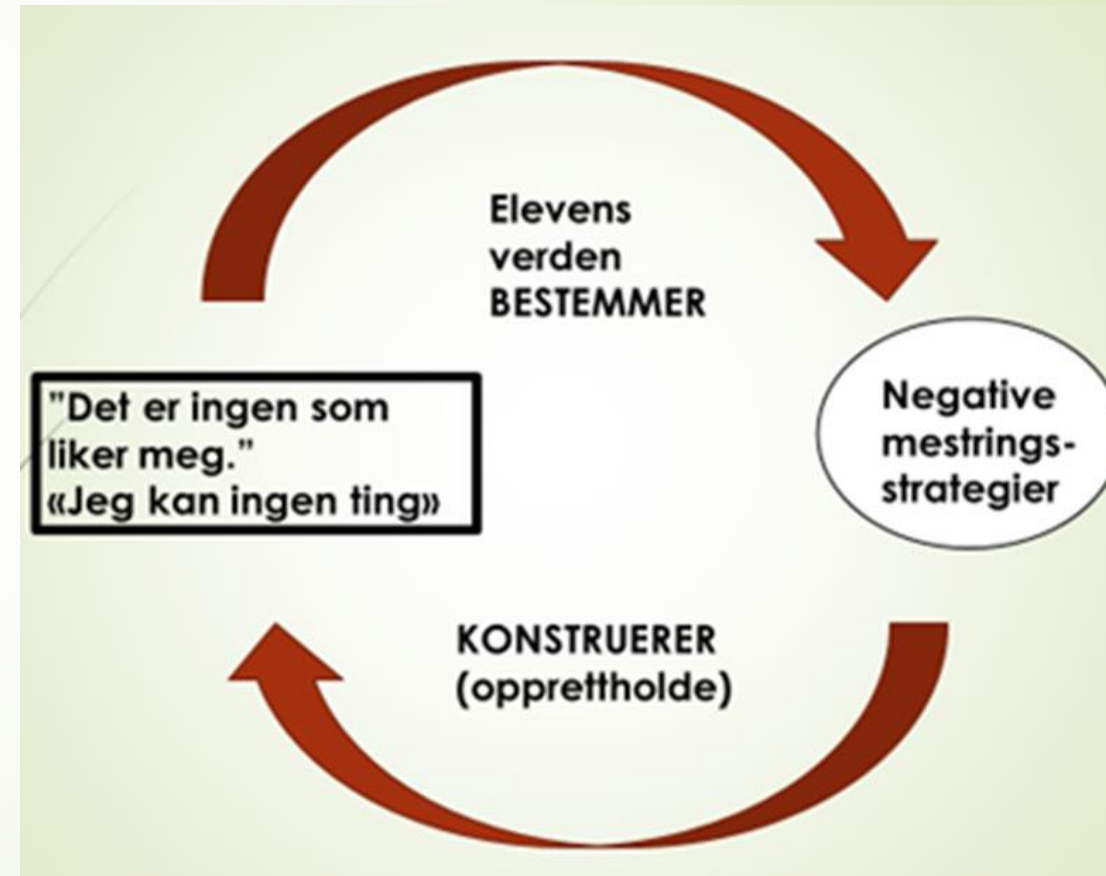
- Elevens sterke sider og mestring
- Elevens utfordringer og behov
- Resultat av kartlegginger
- Tiltak som er satt i gang ut fra kartlegginger, utfordringer og behov
- Faktorer i læringsmiljøet som kan ha innvirkning på elevens utfordringer
- Tiltak i læringsmiljøet
- Positive og støttende faktorer som bidrar til å avhjelpe vanskene
- Skolens plan for videre oppfølging
- Hva ønskes av PPT

**NB! Det skal ikke være en avhandling – bruk kulepunkter.
Informasjon kan senere brukes i en eventuell henvisning!**

Alltid fokus på elevens erfaringsverden og Indre arbeidsmodeller/automatiserte tanker

- Prinsipper som eleven **vanemessig handler, tenker og tolker ut fra**
- Premissene **læreres tidlig i livet**
- De indre arbeidsmodellene gjør at barnet gjennom livet har en tendens til å **gjenskape innholdet i relasjoner** tilsvarende de man hadde i tidlig barndom
- Hvordan kan de **voksne med sin væremåte** være med på å endre elevens erfaringer og automatiserte tanker?
- Relasjonsbygging med lærere viktig!

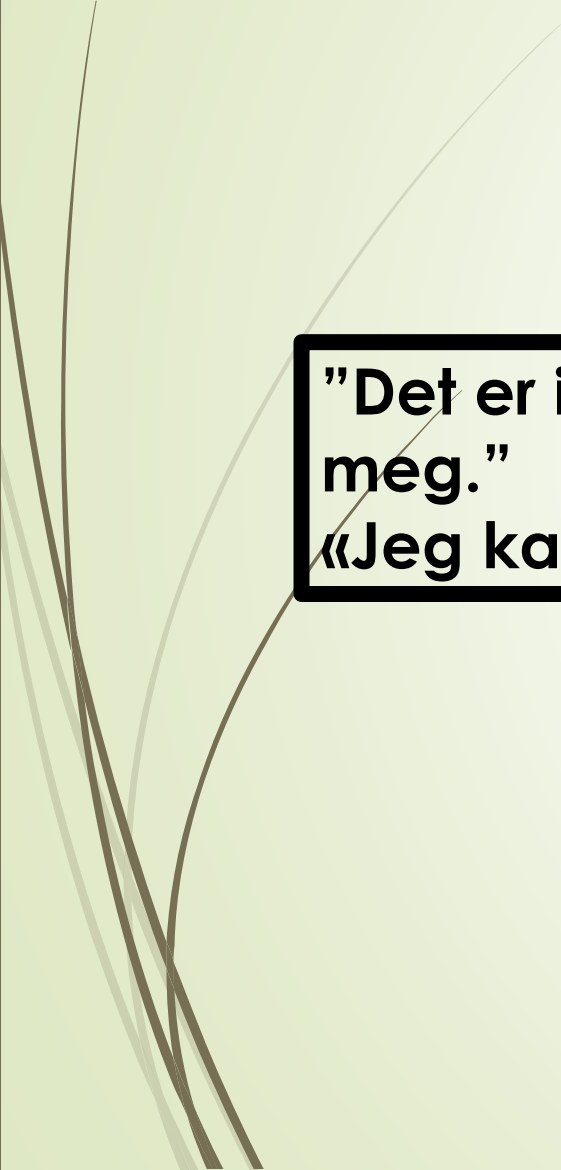
Plansjer

Elevens
verden
BESTEMMER

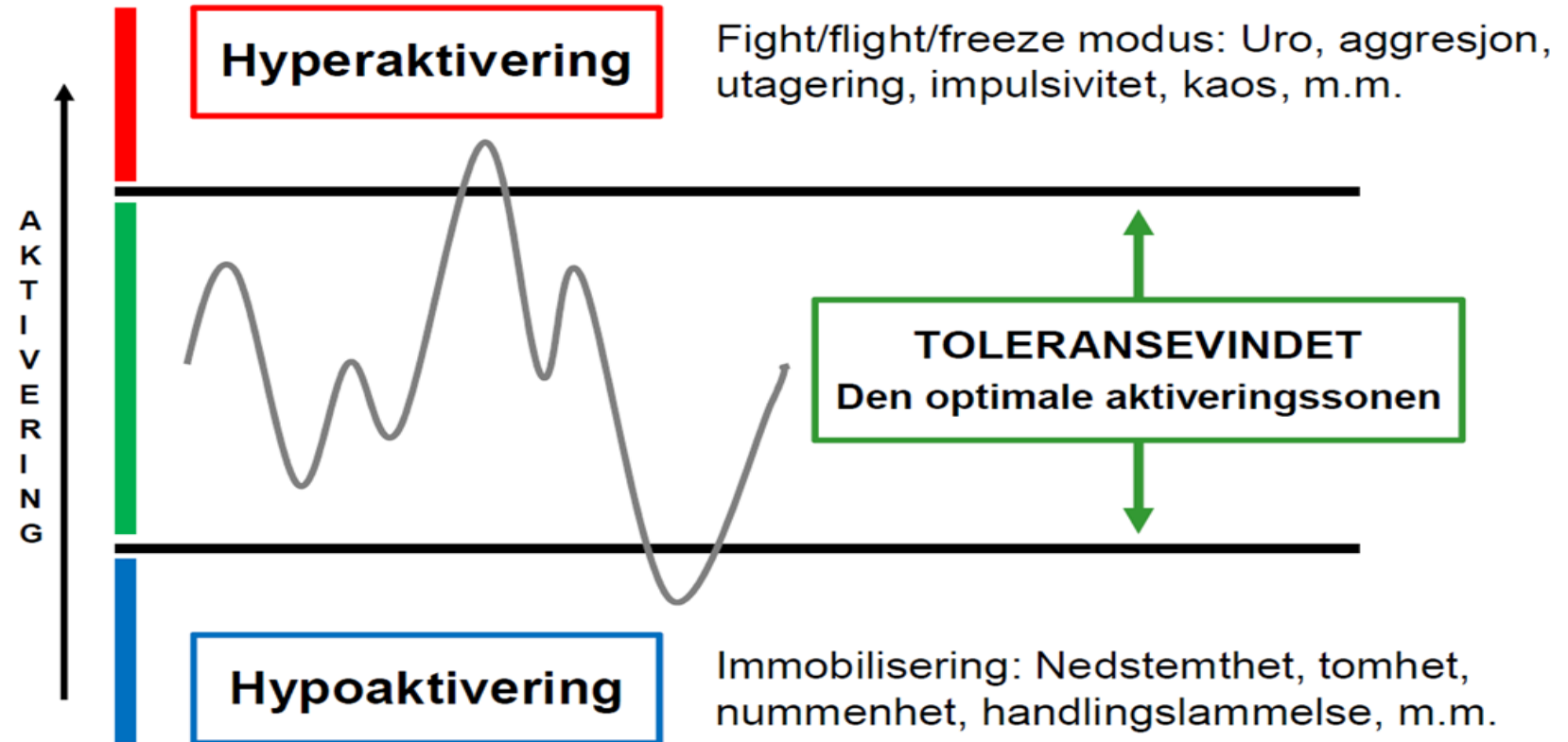
"Det er ingen som liker
meg."
«Jeg kan ingen ting»

Negative
mestrings-
strategier

KONSTRUERER
(opprettholde)

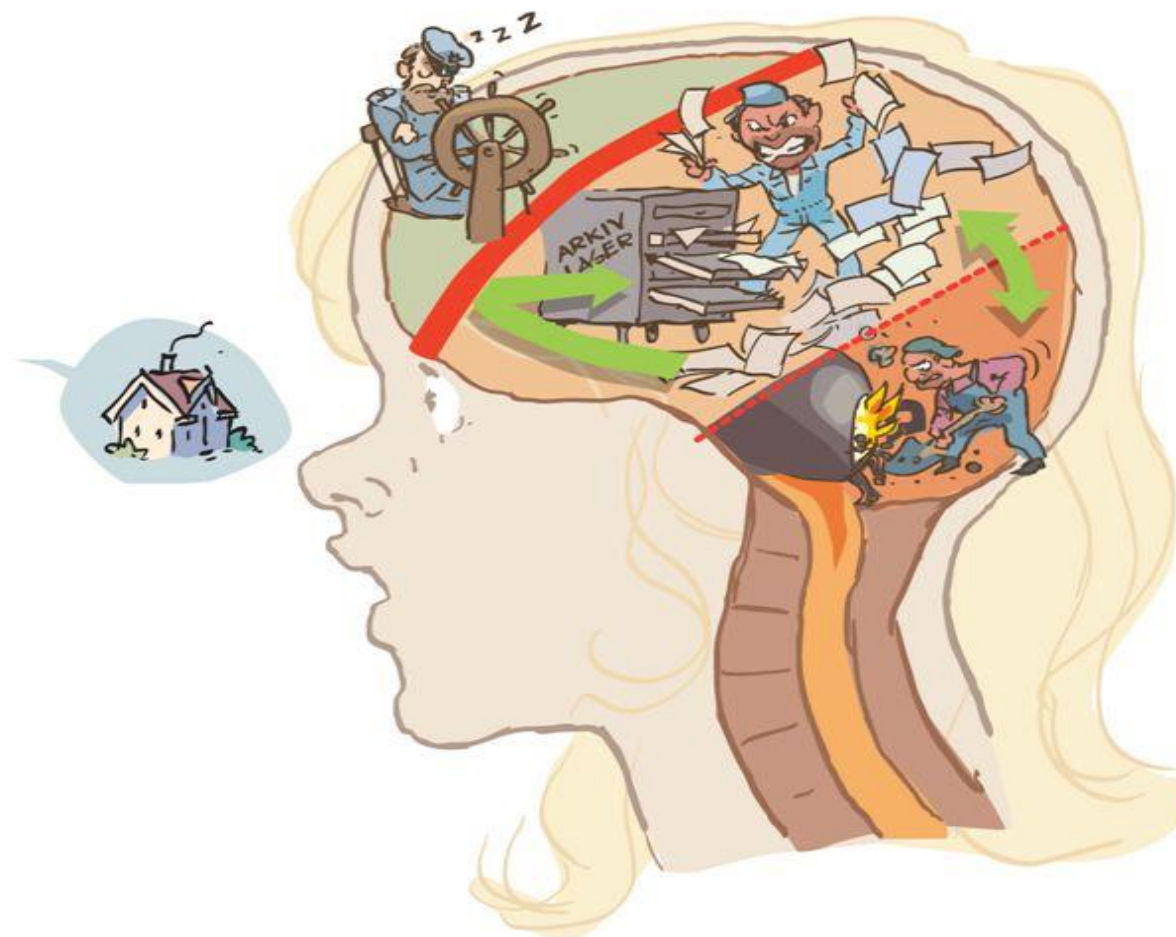

Toleransevinduet

Aktivert/stresset

 RVTS
Hjelp til hje...

Det er avgjørende at vi sikrer eleven suksess for å endre indre arbeidsmodeller - systemperspektivet

Det handler om profesjonsfelleskapet – «vårres onga» i Fauske kommune!
Flere systemer må jobbe sammen for å lykkes !

NB!

- ✓ Hvordan er det med de voksnes indre arbeidsmodeller?
- ✓ Felles forståelse om hva som kan **ligger bak** atferden/følelsen?

Uffordring: Veiledning? Veiledbar ? Forventninger?

Lærerenes holdninger

- Lærerenes **definisjonsmakt**
- Forstå egne **indre arbeidsmodeller**
- Obs erfaringer - på negativ relasjon til voksne, å forstå at noen elever **føler seg trygge i vanskelige relasjoner de kjenner**
- Bedre å bli **avvist en oversett...**

**Lærerenes «væremåte»
som risikofaktor eller
beskyttende faktor!**

Hva gjør vi når mangel på relasjonskompetanse er en risikofaktor?

- Elever kan **rammes urettferdig** om læreren mangler god relasjonskompetanse
- Lærereens **definisjonsmakt** – hvordan læreren tenker og mener om eleven, og hvordan oppfører seg i møtet med eleven vil påvirke elevens utvikling - og også hvordan **andre ser på eleven**
- Mangel på anerkjennelse og respekt for eleven og elevens opplevelser/følelser – **krenkelse?**
- Elever som får mye negativ bekreftelse eller blir hyppig oversett av betydningsfulle voksne vil lett få **en negativ selvopfatning** og det blir vanskelig å utvikle selvrespekt

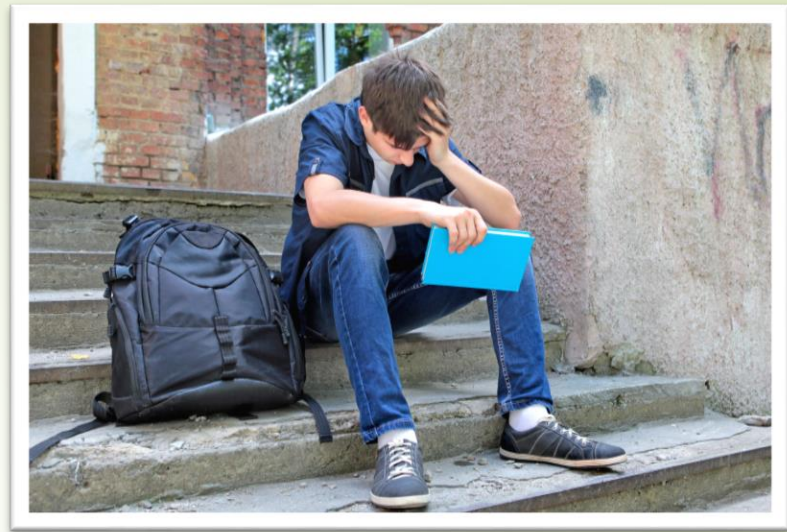
Det handler om hjelp til livsmestring og forebygge en uheldig utvikling 😊

NB NB NB NB NB !

- Elever med vanskelig temperament får gjerne **mindre positiv oppmerksomhet fra lærere** og blir utsatt for større grad av kontroll og negativ respons. Fører igjen til en dårlig relasjon som forsterker disse elevenes **negative atferd og fungering**
- Utvikler uheldige **«indre arbeidsmodeller»** om hvordan samspillet mellom mennesker foregår
- Etablerer en negativ relasjon til nye voksne, de føler seg trygge i **vanskelige relasjoner** de kjenner

Hvordan inkludere?

Case:

I spesialpedagogisk team drøfter vi Per. Per er ny elev i klassen. Han begynte ved skolen i høst. Per strever med en del **atferd** og har **lav måloppnåelse i fagene**.

Som Per sin kontaktlærer er du bekymret. Du kommer ikke helt i kontakt med Per, han kommer **ikke i gang** med skolearbeidet og han **avviser** når du tilbyr hjelp.

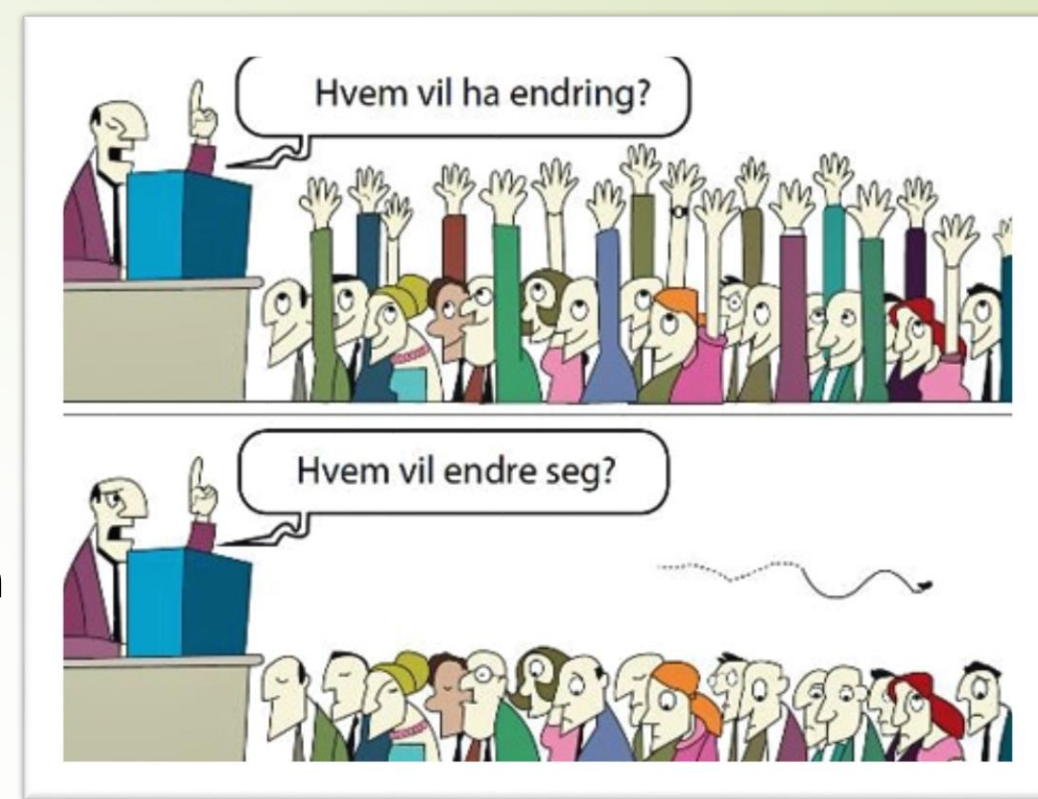
I møtet kommer det frem at Per ble **mobbet** ved tidligere skole. I overgangssamtale beskriver den tidligere kontaktlæreren Per som ukonsentrert, lat, motvillig og **vanskelig å samarbeide** med. Korrigeringer har ingen effekt!

Hvordan kan man forstå Per, hva tenker du Per trenger? Hva blir oppgaven til kontaktlærer fremover? Per henvises – hvor tenker du det er viktig å ha fokus?

IBSM er endringsarbeid

For å lykkes:

- ✓ Se nødvendigheten
- ✓ Skape en visjon og handle i tråd med den
- ✓ Tidlig smak av suksess holder motivasjonen oppe
- ✓ Jobbe systematisk med å endre strukturer og prosesser som ikke passer inn i visjonen
- ✓ Endringen er først foraktet når den er synlig idet daglige arbeidet
- ✓ Hold trykket oppe!

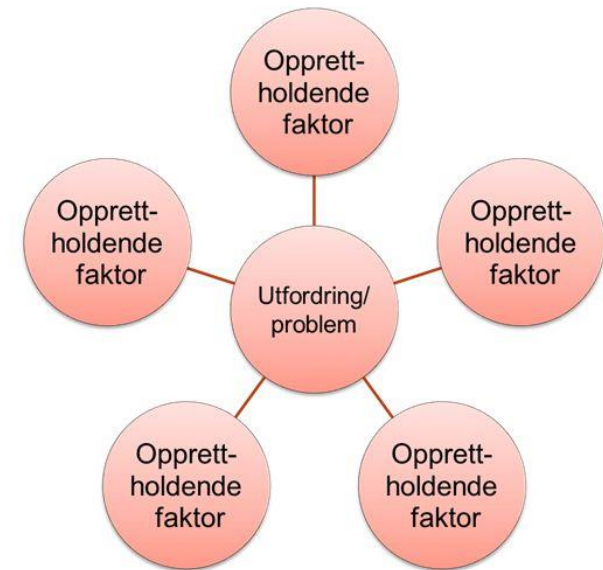
For å få effekt av arbeidet i IBSM

- Være prioritert
- Jobbe målrettet
- Være systematisk
- Virke overtid

Ingen endring?

Analyse av opprettholdende faktorer

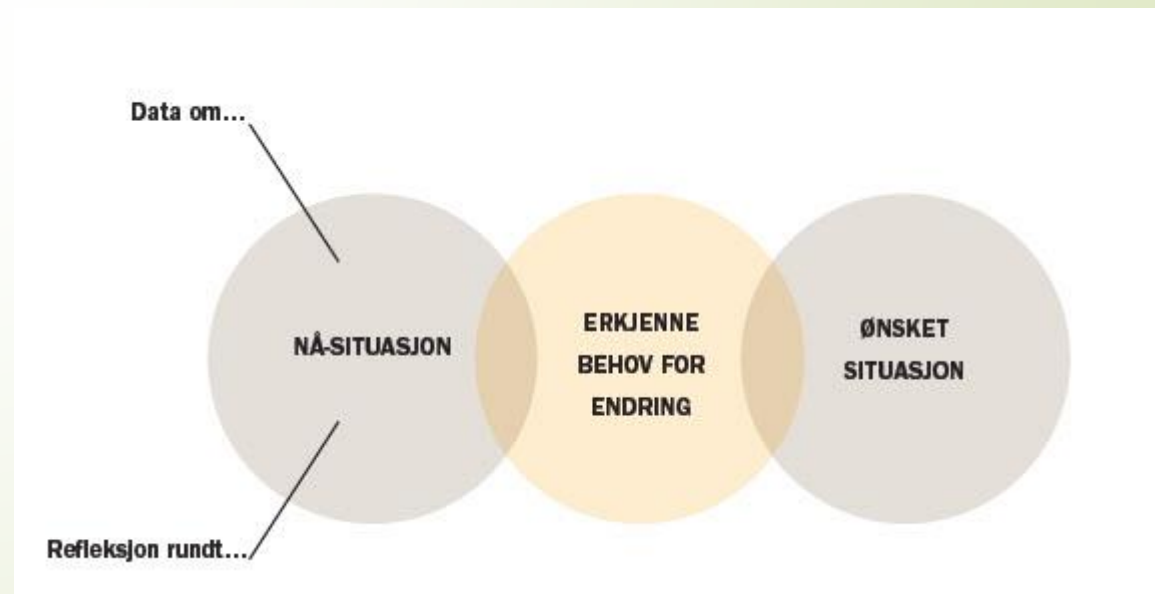
Praksisfellesskapet viktig i endringsarbeid

Individnivå:

- Nye erfaringer og ny kunnskap
- Nye ideer og nye løsninger

Organisasjonsnivå:

- Kunnskaper formidles i organisasjon
- Kollektivt enig om å endre praksis
- Praksisendring

PPT

- Kompetanseheving – bidra i hver ny sak, nye refleksjoner – øvelse gjør mester
- Bidra på individ og systemnivå – fagrappport – hva trenger eleven i læringsmiljøet?
- Bøkene er et godt verktøy
- Godt samarbeid med BUP – tiltak!
- Holde trykket oppe! Bruke begrepene og forståelsen aktivt for å endre faktorer i læringsmiljøet
- Signaliser forventninger
- Færre sakkyndige vurderinger – flere observasjoner, flere rapporter

Boka kjøpes inn til:

- ✓ TMS – teamet, Helsepsykiatere, Barnevernet (Familiens hus) m.flere

Systemarbeid over tid – planer for inkluderende praksis (prosjekt)

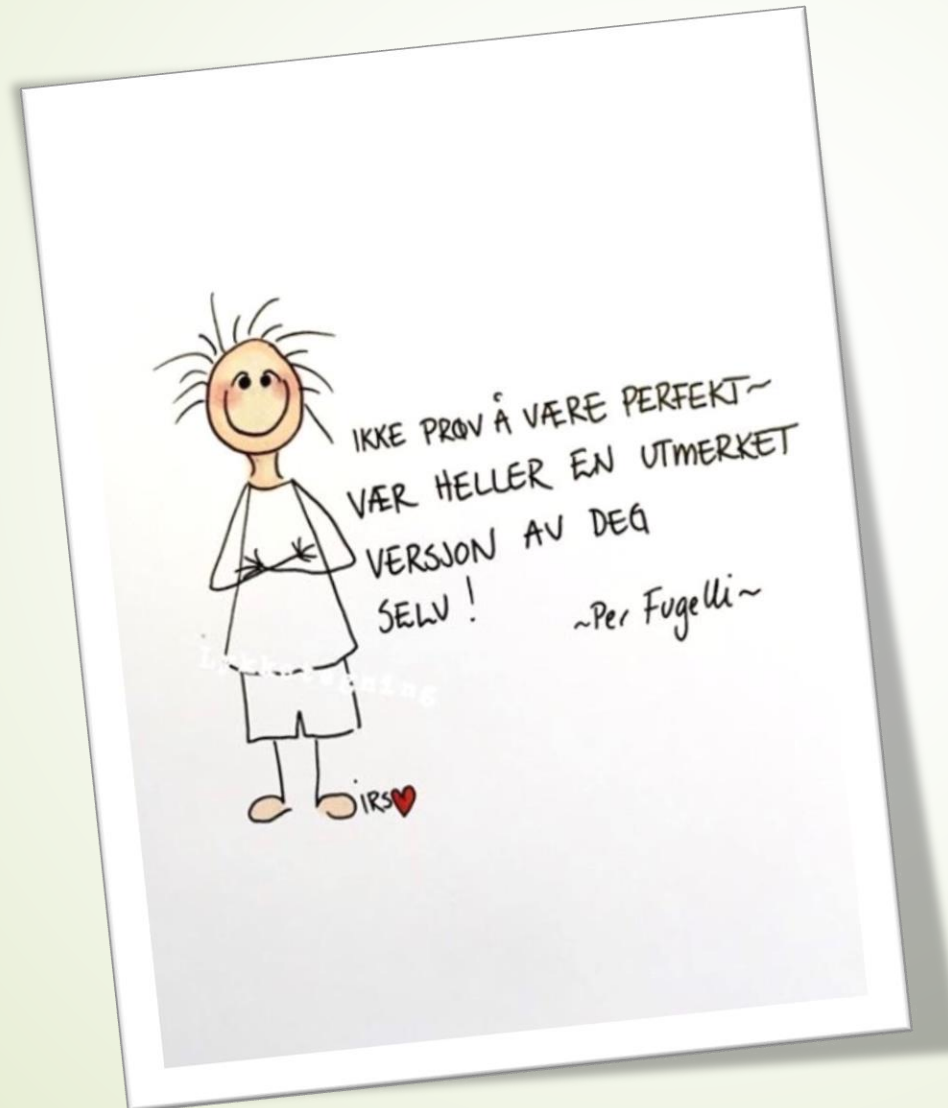
Mål: Bedre tverrfaglig samarbeid

Planleggingsdag 22. november

Betydningen av oss voksne som større, sterkere, klokere og gode

Vær nysgjerrig og engasjert i elevens erfaringsverden – det åpner seg en ny verden av muligheter <3

Takk for meg !

Ressurser:

Artikler:

- Se eleven innenfra: <https://utdanningsforskning.no/artikler/se-eleven-innenfra---trygge-barn-i-en-mentaliserende-skole/>
- Hvordan beholde roen, i møte med utfordrende atferd: <https://rvtssor.no/aktuelt/259/hvordan-beholde-roen-i-mote-med-utfordrende-atferd/>
- Pass munnen din: <https://rvtssor.no/aktuelt/265/pass-munnen-din-/>
- 4 faktorer som fremmer barns livsmestring: <https://utdanningsforskning.no/artikler/4-faktorer-som-fremmer-barns-livsmestring/>
- Relasjonskompetanse som grunnlag for å skape resultater i arbeid og på skole: <http://www.forebygging.no/Global/Spurkelandartikkel%20nr.%202.pdf>
- Dyrk lærernes relasjonskompetanse: <https://psykologisk.no/2014/10/dyrk-laerernes-relasjonskompetanse/>
- **Å bli utsatt for mobbing – en kunnskapsoppsummering om konsekvenser og tiltak** <http://utdanningsforskning.no/artikler/a-bli-utsatt-for-mobbing--en-kunnskapsoppsummering-om-konsekvenser-og-tiltak/>
- **Dette er de beste tiltakene mot mobbing** <http://utdanningsforskning.no/artikler/dette-er-de-beste-tiltakene-mot-mobbing/>
- **Bedre skole nr. 1** - 2017 - Tema: relasjoner

Bøker:

- Se eleven innenfra og Se barnet innenfra – av Ida Brandzæg, Stig Torsteinson, Guro Øiestad